

”Det lå et dyr på stranda ved Tungevågen.

Ingen skjønnte hva det var.

Men det var enormt.

Det luktet søtlig og rått av hav.

Da en gruppe turgåere med bikkjer våget seg tett innpå,

hadde dyret bykset til,

blottet et grusomt gap og glefset i seg en gjøende schæfer.

Eieren ble skadet, men kom seg i sikkerhet,

oversprøytet stinkende slim og med et avrevet bein.

Aldri hadde de opplevd noe liknende.

De gamle mumlet at nå slo naturen tilbake,

snakket sammen om hva besteforeldrene deres hadde fortalt dem,

hutret og visket til hverandre, - livjatan, draugen, sjopisten, kraken ...

Det lå et sjøuhyre på stranda den gang.

Skyttet opp fra så dypt i havet som ingen ennå kjente til.

De sa det var kommet til vågen for å minne dem på noe.

Kanskje for å minne om at det finnes krefter og dyr som er større,

sterkere, og mer grusomme enn oss mennesker,

et sted der nede i urhavet.

Kanskje for å si at ennå er det myter som skal fødes,

historier som må fortelles.

For å minne om at, - havet gir og havet tar”.

Kraken

Biskop i Bergen Erik Pontoppidan (1698–1764) skrev:
”De fortalte at kraken særlig kunne påtreffes om sommeren og likne skjær og holmer. Det kunne også samle seg masse fisk på ryggen av den, og fiskerne forklarte at de derfor kunne «fiske på kraken». Da gjaldt det bare å passe seg så det enorme dyret ikke plutselig steg opp til overflaten, veltet båter og dro dem ned i malstrømmen som oppstod da den dykket igjen.”

Tilsvarende dyr som kraken er omtalt i de norrøne sagaene *”Örvar-Odds saga”* og *”Kongespeilet”* fra omkring 1250. Tekstene skildrer et sjøuhyre så stort som en øy. Dyret ble sjelden sett, og det ble spekulert i om det kanskje bare fantes ett eller to dyr i hele verden.

Carl von Linné inkluderte kraken i den første utgaven av *”Systema Naturae”* fra 1735. Der gav han dyret det vitenskapelige navnet **Microcosmus marinus**.

Myter og eventyr

Folkelige myter og eventyr har kraft i seg til å bære fortellinger gjennom generasjoner. Det ligger så nære menneskets hjerte dette å kjenne seg rystet av noe som er større, mer mystisk og skremmende enn oss selv. Havet har denne iboende kraften i seg, med storm og uvær, piskende isregn og glupske understrømmer.

Vi trenger de unges hoder til å klargjøre hva som er vår tids myter og hva som er fakta. Så ved å fortelle, ikke bare om vann, planter og fisk, gir vi næring til de oppvoksende helters drømmer om egne eventyrlige slag som skal utkjempes mot havets og vitenskapens nådeløse og grusomme monstre.

Signalbygg

Vi har ønsket å skape et kraftfullt oppslag med et maritimt preg for Vitenvågen. Når bygget sees fra sjøsiden har vi tro på at det vekker nysgjerrighet, gjenspeiler senterets innhold og utstråler utsikt, innsikt og oppsikt.

Målgrupper

Vi skal nå barn og ungdom. Treffer vi dem i hjertet, så kommer de. Og vær da trygg, de trekker med seg venner, foreldre og besteforeldre.

Vårt byggverk får det til å murre i mellomgulvet til en ung fokkeslask. Det er ikke klinkende klart og slett ikke med noen fasit, men arkitekturen har mystikk i seg til å friste på reise. Det er nok seilskip, ubåt, romskip og monster til at ungdom kjenner det igjen som sin arkitektur.

Bygget utstråler åpning for de store reiser ned i dypet, ut på havet og dypt inn i den mystiske naturens koder og logikk. Her innfris de morsomste og mest lærerike opplevelser i pakt med naturen.

Senteret blir rekrutteringsanstalt for den maritime industrien, så vi bygger det beste som er å oppdrive. Vi skal inspirere og motivere de unges utdanningsvalg, og om vår påvirkningskraft skal være styrende, så må vitensenteret være et byggverk av sin tid og de unges skute. Og Vitenvågen må i ett og alt være skodd får å tåle tidens tann, moderne nok til å stå seg i form, med materialitet og uttrykk som bærer langt inn i vår ungdoms barnebarns tid.

Vitenvågen har beliggenheten på sin side, men skal man vinne konkurransen om sekundærmålgruppen; konferanser, bryllup og de beste musikerne på turne, må man være best i klassen. Arkitektur, bespisningsfasiliteter og teknisk infrastruktur må være ”top-notch”. Her må være så ”classy” at man ønsker å booke inn sitt eget bryllup, ”wine & dine” for business konferanser må være ti ganger bedre enn SAS-lounge på Sola og om Bjørn Eidsvåg er på turné, så må scenen være så lettrigget at crew’et insisterer på å stoppe.

BÅTTUR TIL MERDENE

Landskapet er frodig og det meste kultivert. Bare i ei brem mot sjøen ligg det dels sandstrender som i Sande, rullesteinstrender som ved Børaunen, blankskurt fjell som på Tunge.

fra «Neset og Havet» av Birger Lindanger

Stedlig tilpassing

Vi har lagt vekt på visuelle kvaliteter og stilt strenge krav til utforming av bebyggelsen, det være seg for plassering, høyder, størrelser og materialvalg. Vi har tatt hensyn til det fredete fyranlegget. Selv om Vitenvågen er formgitt med høy arkitektonisk kvalitet, så er anlegget dempet og naturtilpasset for ikke å ta luven fra fyret. Bygningsmassen er brutt opp så den ikke oppleves massiv og dominerende i landskapet.

Natur, friluftsliv, kulturmiljø og andre interesser for allmennheten rundt og på tomta er hensyntatt. Uteområder er tilgjengelige etter stengetid og Tungevågen med molo, naust og småbåthavn, er implementert i Vitenvågen som en rik og autentisk ramme, hele døgnet, året rundt.

Landskap

Utomhusarealer og terreng formes så det frodige og kultiverte jordbrukslandskapet ivaretas mot vest og legger seg dels over bygningen, mens uterommet på fremsiden av bygget får sin karakter av den lave isskurte odden og henvender seg til havet og naturkreftene.

Bebyggelsen har uttrykk og utforming tilpasset dette landskapet med nærliggende terreng. Og den eksponerte

bygningsskroppen har en samordnet og helhetlig utførelse uten å overstige høydene på de eksisterende bygningene som planlegges revet. Som en grønn landsby danner bygningene et lunt uterom hvor svabergene inviteres inn og stedlige vekster vokser i bergsprekkene. Rommet gir ly for vær og vind, og man kan sette seg ned og nyte utsikten. Som beplantning har vi benyttet stedlige arter kjent fra havstrendene. Det er planter som *Bogestarr*, *Fjørekkoll*, *Rødsvingel*, *Strandrug Randaberg*, *Strandkvann*, *Strandhellik*, *Taresaltgras* og *Østersurt*.

Utendørsbelysning i form av pullerter og lave master, ivaretar sikkerhet og sikt på overskyete dager og i vinterhalvåret. Den buktende betongstien utsmykkes med mønster av fluoriserende maling som lades av sol-lyset om dagen og lyser om natten som funklende morild.

Trafikale forhold

Parkering for publikum er ivarettatt på regulert område i Tungevågen. Adkomstvei for publikum ledes herfra inn til byggets hovedinngang før den snor seg videre ut og kobles til kyststien. Varelevering skjer vest på tomten, hvor det opparbeides vendehammer for lastebil. Tilkomst til 7 parkeringsplasser for forflytningshemmede, samt 50 parkeringsplasser for sykkel er i tilknytning til inngang. Ytterst på moloen i et 10 meters strekk, har vi lagt til rette for båttransport og utfart til mærdene.

SITUASJONSPLAN

TERRENGSNITT

0 5 10 15 20 25m 1:500

Universell utforming

Bygget er i ett og alt universelt utformet i henhold til TEK10. Så når dagens ungdom om 70- 80 år bare kalles gamle sjøulker, kan de trygt ta seg rundt, om enn med rullator i sin ungdoms paradis.

Byggeteknikk

Matjord skuffes til side, bunnplata etableres på kote +3, fundamentert på fjell, med membran og isolasjon før påstøp. Så bygges underjordisk del med vegger og tak i betong. Mottak, verksted, vaskerom og toaletter er avstivende kjerner. Betongen isoleres mot jorda som legges tilbake. Skipene med utstillinger, auditorié og kafé bygges som selvberende trekonstruksjoner, med plan 2 som avstivende stålbue. Underjordisk del og skip forankres via bæresystemet i stål for det glasskledte mellombygget. Teknisk rom ligger under kote +3, dimensjonert for stormflo og erosjon.

Energistrategi

Vi bruker sjøvannspumpe, solenergi og har behovsstyrt ventilasjon. Kompaktaggregater er koblet mot varmepumpesentral og disse er plassert henholdsvis i

tekniskrom med isvannsmaskin og varmepumpe, og i selve takflaten. Lavtemperaturvarmesystem forsyner via vannbåren varme og kjøling. Betongdekker og -himling utnyttes som termisk masse. U-verdi for vinduer = 0,8 eller lavere og under dem legges varmeslynger tett for å unngå kaldras.

Arealkrav og sambruksløsninger

Tillatt BRA er på 3.000 m², mens vårt bygg er på 2.500 m² BRA. Om vi inkluderer de 7 HC plassene ender vi på 2.704 m² BRA. Samlet grunnflate er på 1.984 m², og da har ca 50 % (945 m²,) av bebyggelsen maks byggehøyde kote 11, mens resterende 50 % (1.039 m²,) har maks byggehøyde kote 9.

Vitensenter opptar 2/3-deler av arealet. Utstillinger kan være uavhengig av hverandre, og publikum beveger seg fritt på begge plan. Mottak, lager og verksted ligger samlet og kan også brukes til utstilling og publikumsaktivitet. Butikk/resepsjon ligger inntil kontor, garderobe og toalett.

Møteplassen som kan leies ut separat, uten tilgang til Vitensenteret, utgjøres av auditorié, kafé med

kjøkken, møte-, gruppe- og undervisningsrom, som alle kan slås sammen. Her har vi konsertarena, utleie- og konferanselokaler og scene for private selskap og kulturarrangement.

Kafe/kjøkken, butikk/resepsjon og publikumsmottak/foajé ligger inntil hverandre og betjenes lett av samme personalet.

Økonomi

Prosjektøkonomien for investeringer, drift og vedlikehold er realistisk. Byggesystem består av energieffektive konstruksjoner, materialvalgene er nøkterne, og fordi vi får 50.000 besøkende hvert år, så er de også robuste, driftssikre og reparerbare. Det betyr lave vedlikeholdskostnader.

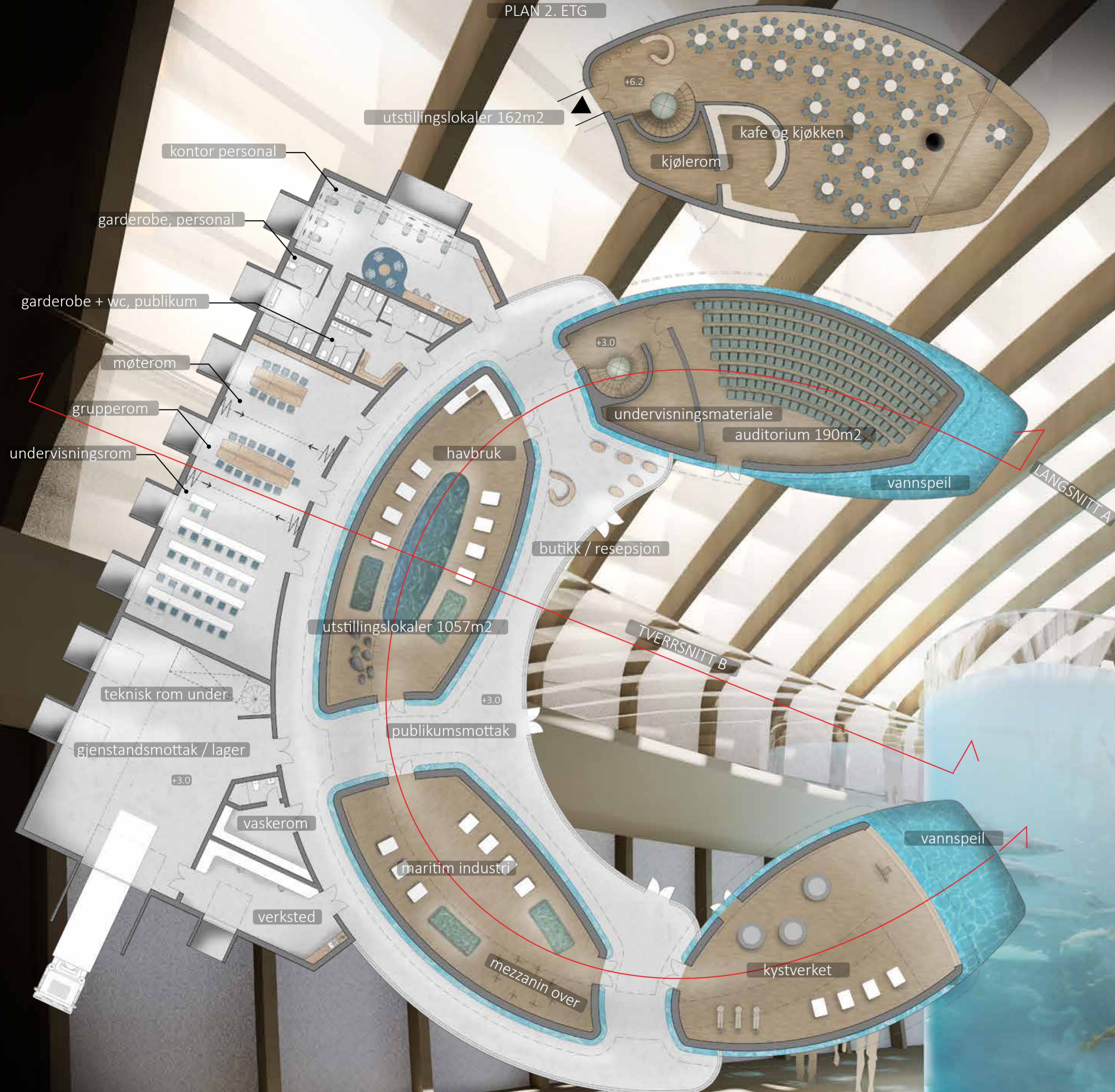
Gulv er i plasstøpt betong med lokale tilslag og sand. Overflaten er slipt, krystallisert med varme børster og bonet til metning med steinsåpe. Plateforskalede vegger og himlinger som eksponeres ute og inne, er kun vasket med rent vann, før impregnering med vannglass. Tilnærmet vedlikeholdsfritt.

Utstillingssalene er bygget som skuter i tre med ribber og spant der bæring og kledning er av Osp som skurlast og limtrekonstruksjoner. Ospa er rimelig og selvimpregneres av salt sjøluft.

Klimabelastning

Vi henter varme fra sola, og varme og kjøling fra havet. Vi fordeler og magasinerer dette gjennom vannbåren varme eller kjøling i betong. Betongen beholdes eksponert, står poreåpen og fanger CO₂ i hele sitt livsløp. Vi løfter matjord forsiktig til side, legger den tilbake over betongen og låner dens masse for å holde på varmen vi får fra naturen. Så høster vi Ospa som har grodd av å fange CO₂. Trevirket kommer kortreist fra norske skoger. Limtre- og massivtrekonstruksjonene for de store spennene bygges av kapp. Sagflis og spon går til trefiberplater til vindspærre. Sammen med Innovasjon Norge utvikles utvendig kledningen i Ospekompisit. Skipene bindes til det underjordiske med resirkulert norsk stål fra en lokal gjenvinningsbedrift.

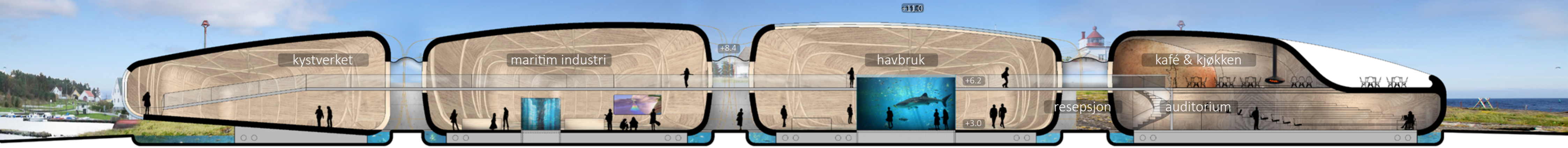
PLAN 2. ETG

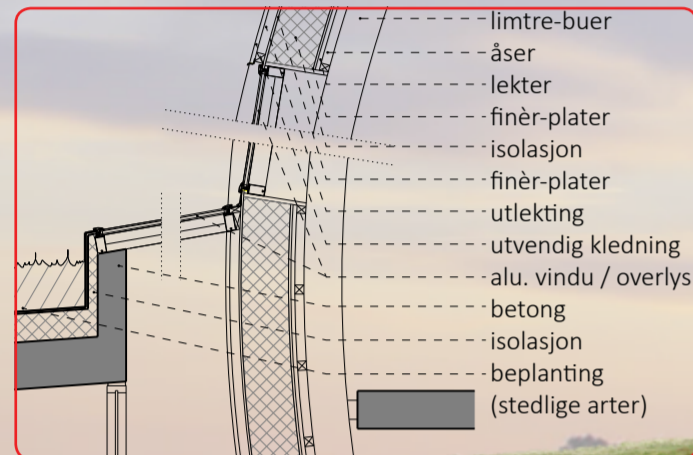
Areal og volumoversikt	Arealer i m ²	Kjeller	1. etg.	2. etg.	Volum m ³	Høyder i m
Vitensenter	1 782	100	1 520	162	10 244	
Utstillingslokaler	1 219		1 057	162	8 456	8,0
Butikk/resepsjon	51		51		153	3,0
Kontor, personal	78		78		187	2,4
Garderobe, personal	28		28		67	2,4
Verksted	55		55		220	4,0
Gjenstandsmottak/Lager	199		199		796	4,0
Teknisk rom	100	100			240	2,4
Vaskerom	27		27		65	2,4
Undervisningsmaterieill	25		25		60	2,4
Møteplass	718	0	464	254	2 328	
Publikumsmottak med garderobe og wc	79		79		158	2,0
Kafé og kjøkken	233			233	932	4,0
Kjølerom	21			21	50	2,4
Auditorium	190		190		760	4,0
Undervisningsrom	100		100		200	2,0
Grupperom	45		45		108	2,4
Møterom	50		50		120	2,4
Samlet BRA bygg	2 500	100	1 984	416	12 573	
7 HC parkeringsplasser					189	
Tak over inngangsparti					15	
Samlet BRA totalt					2 704	

PLAN 1. ETG 0 1 2 4 6 8 10m 1:200

LANGSNITT A

I det heile eit venleg optimistisk og levande landskap, fullt av overskot og framfor alt sterkt forma av menneske og maskinar.

fra «Neset og Havet» av Birger Lindanger

TVERRSNITT B

FASADE VEST

FASADE ØST

